

Sekyrka, Tomáš

Sehr geehrte Mitglieder!

In: *Orbis artium : k jubileu Lubomíra Slavíčka*. Kroupa, Jiří (editor); Šeferisová Loudová, Michaela (editor); Konečný, Lubomír (editor). Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2009, pp. 103-[113]

ISBN 9788021049727

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123945>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

SEHR GEEHRTE MITGLIEDER!

ČLENOVÉ KRASOUMNÉ JEDNOTY PRO ČECHY

V ROCE 1894

TOMÁŠ SEKYRKA

Krasoumná jednota pro Čechy (Kunstverein für Böhmen), založená v roce 1835 Společností vlasteneckých přátel umění (Gesellschaft patriotischer Kunstfreunde), více než jedno století zprostředkovala kontakt mezi výtvarníky a domácím publikem pořádáním uměleckých výstav. Po více jak šest desetiletí podávaly tyto přehlídky největší a nejrepresentativnější výběr domácího i zahraničního umění na našem území¹ a teprve v poslední dekádě 19. věku se na pražské scéně svou koncepčností, kvalitou i rozsahem prosadily také pravidelné expozice připravované Spolkem výtvarných umělců Mánes,² Uměleckou besedou³ či Jednotou umělců výtvarných.⁴ Ani poté však řada členů těchto nových uměleckých spolků neodmítala prezentovat svá díla v Krasoumné jednotě, tamní výstavy sledovali, navštěvovali a třeba v případě Arnošta Hofbauera víme, že na výroční výstavě Krasoumné jednoty započal svůj milostný vztah s budoucí manželkou Klárou Heyrovskou.⁵

I přes tuto konkurenci přehlídek mladších spolků si ovšem výstavy Krasoumné jednoty až do první světové války uchovaly největší návštěvnost, patrně i svou orientací na spíše tradičního diváka, prezentací děl uznávaných zahraničních i domácích autorů – např. Carl Spitzweg (1887), Jaroslav Čermák (1891), Bohuslav Schnirch (1901–1902), Constantin Meunier (1906), Josef Navrátil (1909) – a také výstavami starého umění, nově zavedenými v letech před první světo-

vou válkou – Karel Škréta (1910), Petr Brandl (1911), Císař Rudolf II. (1912), Jan Kupecký – Václav Vavřinec Reiner (1913).

Pro domácí i zahraniční umělce představovaly expozice Krasoumné jednoty nezanedbatelnou možnost oslovit publikum a dosáhnout rovněž komerčního úspěchu, což se některým skutečně dařilo.⁶ Na konci 19. století dosahoval celkový prodej na výročních výstavách Krasoumné jednoty 25 000–40 000 zlatých. Přestože se jedná o nepochybně zajímavé částky, podílela se na nákupech uměleckých děl samozřejmě jen poměrně malá část členů Krasoumné jednoty, každoročně se jednalo zhruba o 15–25 osob.⁷

Kolik však bylo těch zbývajících, „neaktivních“ členů pražského kunstvereinu? Odpověď na tuto otázku nám poskytují jednak každoroční výroční zprávy, přinášející vždy celkový počet členů,⁸ jednak podrobnější seznamy členů spolku, vydávané tiskem v nepravidelných intervalech od počátku existence sdružení do sklonku 19. století.⁹ Počet členů v průběhu doby samozřejmě kolísal. Největšího počtu bylo dosaženo koncem padesátých let 19. století, kdy nemožnost politického uplatnění a silně redukováný spolkový život přivedl do řad Krasoumné jednoty více než 5300 členů, kteří si zakoupili 7200 akcií po 5 zlatých. V polovině osmdesátých let sice klesl počet členů na méně než 3500, s otevřením nových výstavních prostor v budově Rudolfiny ale přišel zvýšený zájem o členství, který trval

až do přelomu prvního a druhého desetiletí 20. století.¹⁰ Jednalo se nepochybně o úspěch, který byl neobvyklý ve srovnání s podobnými spolky v zahraničí. Ty na přelomu 19. a 20. století prožívaly zřetelný úpadek zájmu publika, či dokonce otevřenou krizi. Stručně můžeme srovnat velikost pražské Krasoumné jednoty s obdobnými sdruženími na Moravě a v Německu.

Díky Robertu Janásovi jsme důkladně informováni o vývoji moravského kunstvereinu.¹¹ Na základě neúplných údajů výročních zpráv tohoto brněnského spolku zjistil, že v devadesátých letech 19. století kolísala velikost členské základny mezi 145 (roku 1898) a 169 (roku 1894) osobami. Po nástupu nového století počet členů stoupal a v roce vypuknutí první světové války dosáhl čísla 394. Skokově pak členská základna vzrostla v roce 1918, kdy dosáhla počtu 660 osob.¹² Zajímavé přitom je, že mezi členy pražského kunstvereinu žádné funkcionáře spolku brněnského nenacházíme. Důvody lze spatřovat v jazykově německém charakteru brněnského kunstvereinu a patrně i v obdobném sociálním složení.¹³ Jak ještě doložíme, setkáváme se v Praze s „českými“ Moravany o něco málo častěji než s „německými“.

Pohlédneme-li poněkud dále za hranice Čech, můžeme členskou základnu pražského kunstvereinu porovnat se situací v bavorském Mnichově, saských Drážďanech a Kolíně nad Rýnem. Mnichovský spolek náležel nepochybně vůbec k nejvýznamnějším kunstvereinům¹⁴ a společně s tamní akademií a uměnilovnými bavorskými králi vytvářel mimořádně příznivou kulturní atmosféru. Na přelomu 19. století a 20. století dosahoval počet členů tamního kunstvereinu téměř čísla 6000 (konkrétně v roce 1894 to bylo 5960 členů).¹⁵ Rozsáhlé členské základně odpovídaly rovněž příjmy spolku, přesahující v této době 100 000 marek za rok (roku 1894 to bylo 130 344).

Přehled dějin drážďanského kunstvereinu podala v roce 1994 Brunhilde Köhler.¹⁶ Podle jejích zjištění dosáhl před koncem 19. století počet členů drážďanského spolku čísla 2700.¹⁷

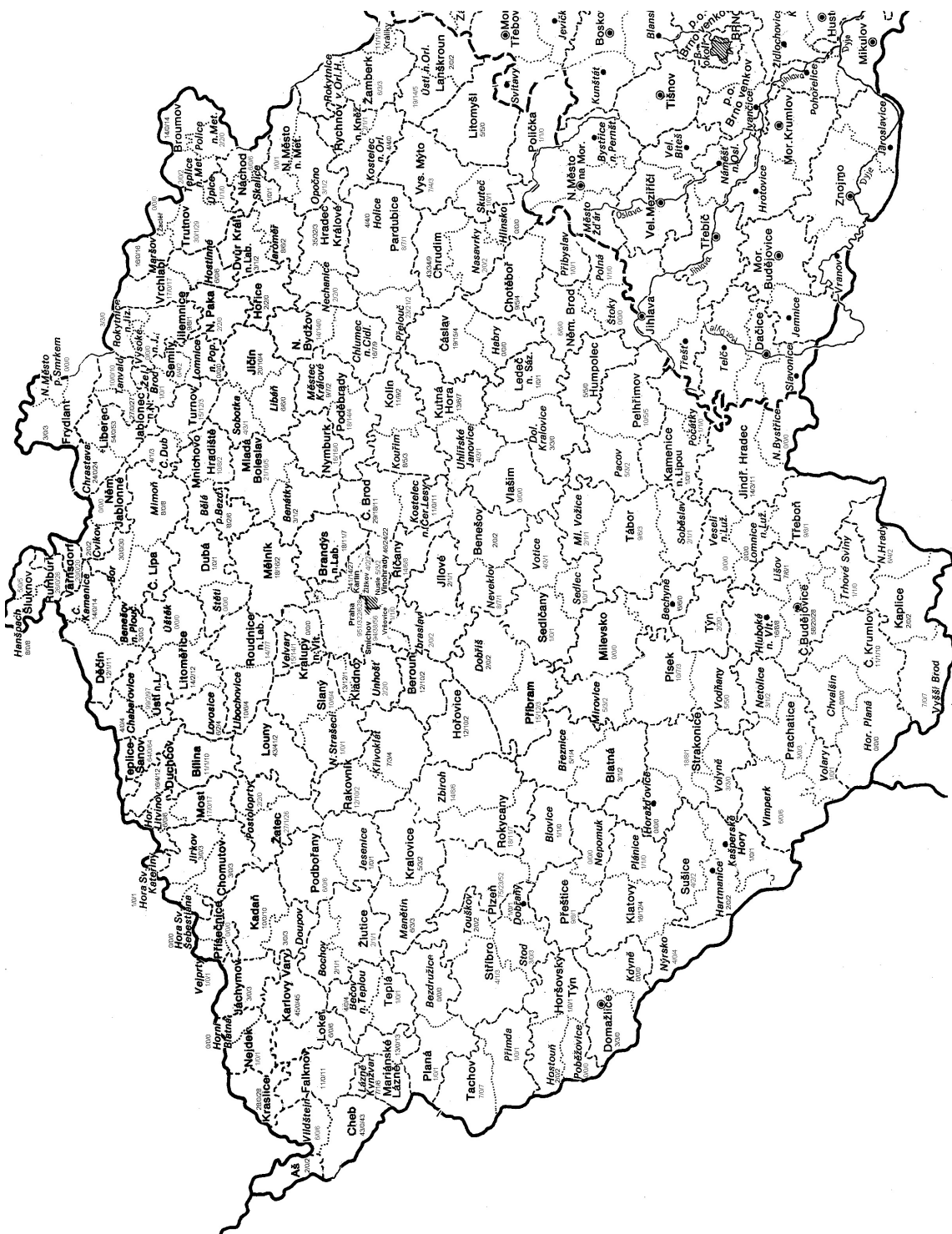
Statistické údaje k dějinám kolínského kunstvereinu shrnul naposledy Peter Gerlach.¹⁸ Podle jeho přehledu byla doba před polovinou devadesátých let 19. století érou největšího vzepětí členské základny a roku 1894 dosáhl počet členů čísla 3412. Pro léta 1895–1900 nemáme z Kolína údaje k dispozici a po nástupu 20. století počet členů již pomalu, ale nepřetržitě klesal a v roce 1914 činil 1855 členů.

Z výše uvedeného srovnání pražského, brněnského, mnichovského, drážďanského a kolínského kunstvereinu vyplývá, že pražský spolek sice nepatřil co do počtu členů k největším, rozhodně ale náležel k lepšímu průměru a některá významná kulturní centra nechával za sebou.

Výše uvedené seznamy členů pražské Krasoumné jednoty uvádějí kromě jména každého člena také jeho povolání a místo, kde žije. Všechny údaje jsou pak zapsány v jazyce, kterým příslušná osoba komunikovala s Krasoumnou jednotou, a můžeme tak, samozřejmě s jistými výhradami, usuzovat i na „národnost“ konkrétního člena. Výsledky je třeba samozřejmě brát s jistou rezervou, neboť v nemálo případech jistě sehrávala roli setrvačnost převahy němčiny coby kulturního jazyka vyšších vrstev. Vliv má jistě i skutečnost, že takovýto klíč neumožňuje určit osoby židovské národnosti, které také většinou upřednostňovaly němčinu před češtinou.

Díky výše uvedeným tištěným seznamům tedy můžeme sledovat socioprofesionální zařazení, bydliště i národnost (přesněji snad „komunikační jazyk“) každého jednoho člena Krasoumné jednoty. Předmětem našeho zájmu bude poslední tištěný seznam z roku 1894, konkrétně jeho údaje o působišti a „národnosti“ členů.

Zvláštností Krasoumné jednoty pro Čechy oproti obdobným spolkům v zahraničí bylo, že získávala členy i mimo hranice sídelní země. Pohlédneme-li do seznamu členů z roku 1894, přinášejícího jména 3866 členů,¹⁹ vidíme, že 3211 jich žilo v Čechách (tedy 83,06 %), 96 na Moravě (2,48 %) a 1 ve Slezsku (ra-

Obr. 1: Mapa Čech s vyznačením okresů v roce 1894.

kouském) (0,02 %). Z ostatních zemí Rakouska-Uherska to bylo celkem 181 členů (4,68 %), nejvíce z Vídně (96 členů), dále z Uher (22), Haliče (19), Tyrolska (11) a Dolních Rakous (7). Zbývající země habsburské monarchie nepřesáhly počet 5 členů. V ostatních státech Evropy, Asie a severní Ameriky²⁰ žilo celkem 330 členů (8,53 %), nejvíce v Německu (88), Rumunsku (76), USA (33), Bulharsku (31), Belgii (22), Turecku (19), Francii (18), Srbsku (14) a Rusku (12). V ostatních zemích počet členů opět nepřekročil hranici pěti. Neurčeno, respektive neuvedeno zůstalo bydliště u 38 členů Krasoumné jednoty (0,98 %).

Rozbor „národnosti“ členstva Krasoumné jednoty ukázal, že sdružovala 1304 Čechy, 2491 Němce, zbytek (51 členů) tvořili Francouzi, Italové a nezjištění. V Čechách činil poměr mezi Čechy a Němci 36,37 % : 63,56 %, tedy opačný, než jaký byl zjištěn sčítáním veškerého obyvatelstva v roce 1890 (62,79 % Čechů, 37,19 % Němců).²¹ Vysvětlení tohoto nepoměru lze nepochybně hledat v lepší materiální situaci německy hovořícího obyvatelstva, respektive v relativně větší početnosti německých vyšších vrstev nežli u populace české. Poněkud překvapivý je, i s ohledem na právě řečené, vyrovnaný poměr „Čechů“ (51,04 %) a „Němců“ (48,96 %) mezi moravskými členy. Patrně se lze odvážit úsudku, že „Češi“ z Moravy se mnohem spíše stávali členy pražského kunstvereinu nežli obdobného spolku brněnského, který měl výrazně německý charakter. Ostatně žádný z funkcionářů moravského kunstvereinu nebyl v roce 1894 členem spolku pražského.²² Z jiných zemí Rakouska-Uherska se s „Čechy“ setkáváme už jen v Haliči (10 členů oproti 9 „německým“). Mimo Rakousko-Uhersko převládali „Češi“ nad „Němci“ ve slovanských zemích (v Bulharsku 16 : 15, v Rusku 9 : 3 a v Srbsku 13 : 1). Ve Spojených státech amerických byla situace vyrovnaná (15 „Čechů“ oproti 16 „Němcům“), v ostatních zemích převažovali Němci (v Německu 7 : 81, v Rumunsku 0 : 76), domácí národnosti (Francie, Belgie) nebo byl počet členů

Krasoumné jednoty natolik malý, že z nich nelze činit žádné závěry.

Při zkoumání teritoriálního rozložení členstva Krasoumné jednoty se v rámci Čech u 3152 členů z 3211 podařilo zjistit jejich bydliště a zařadit ho do některého z tehdejších soudních okresů.²³ Při podrobnějším zkoumání se potvrdil větší zájem a finanční možnosti českých „Němců“ oproti „Čechům“. Zřejmý je vysoký podíl německy hovořících osob ze široké oblasti západních, severních a východních Čech s rychle rostoucími průmyslovými závody a uhelnými doly (zejména soudní okresy Bečov, Bílina, Broumov, Česká Kamenice, Česká Lípa, Česý Krumlov, Děčín, Duchcov, Falknov, Hajda (dnes Nový Bor), Haňšpach (dnes Lipová), Horní Litvínov, Hostinné, Chabařovice, Cheb, Chrastava, Jablonec nad Nisou, Kadaň, Karlovy Vary, Králíky, Kraslice, Lázně Kynžvart, Liberec, Litoměřice, Locket, Mariánské Lázně, Maršov, Mimoň, Most, Náchod, Nýrsko, Osek, Plzeň, Podbořany, Rumburk, Šluknov, Tachov, Tanvald, Teplice, Trutnov, Ústí nad Labem, Varnsdorf, Vildštejn (dnes Skalná), Vimperk, Vrchlabí, Žatec), ale i z jiných krajů (Březnice, České Budějovice, Jindřichův Hradec, Kostelec nad Černými lesy, Vyšší Brod). „Češi“ pak měli převahu mezi členy z vnitrozemských okresů, i když málokdy tak výraznou jako „Němci“ ve svých okresech (výrazně „české“ tak byly okresy Bechyně, Beroun, Čáslav, Holic, Hořovice, Hradec Králové, Humpolec, Chrudim, Jaroměř, Jičín, Jilemnice, Kladno, Klatovy, Kolín, Kostelec nad Orlicí, Libáň, Lišov, Litomyšl, Louny, Mělník, Městec Králové, Mnichovo Hradiště, Německý Brod, Neveklov, Nové Hrady, Nový Bydžov, Nymburk, Pardubice, Písek, Poděbrady, Přelouč, Přeštice, Příbram, Rakovník, Tábor, Třeboň, Turnov, Ústí nad Orlicí, Vodňany).

Poměrně vyrovnaná byla situace v soudních okresech Brandýs nad Labem, Český Brod, Hluboká nad Vltavou, Chlumeck nad Cidlinou, Chotěboř, Kouřim, Kralovice, Křivoklát, Kutná Hora, Libochovice, Lovosice, Manětín, Mirovi-

ce, Pacov, Pelhřimov, Rokycany, Roudnice nad Labem, Semily, Slaný, Strakonice, Sušice, Vysoké Mýto, Zbiroh a Žamberk.

Prahu jako hlavní město Českého království uvádělo coby své bydliště celkem 950 členů Krasoumné jednoty, tedy o něco méně než třetina členů z Čech (29,54 %). Ačkoli Praha už tehdy byla vnímána jako „slovanské“ město, převládali mezi zdejšími členy Krasoumné jednoty „Němci“, a to takřka dvojnásobně nad „Čechy“ (v absolutních číslech 322 „Čechů“ oproti 628 „Němcům“, tedy 33,86 % : 66,03 %).²⁴

Na tehdejších pražských předměstích nebyla „německá“ převaha tak velká, zřejmá však ano. Roku 1894 žilo v soudních okresech Karlín, Královské Vinohrady, Nusle, Smíchov, Vršovice a Žižkov celkem 191 členů Krasoumné jednoty,

z nichž 82 bylo „Čechů“, zatímco 109 „Němců“ (tedy poměr 42,93 % : 57,07 %).

Před koncem 19. století si tedy pražská Krasoumná jednota podržovala svůj vnější německý ráz, který odpovídal většímu zájmu a finančním možnostem majetnějších vrstev Němců v Čechách. Tento jazykově německý ráz však nebyl projevem nacionalistických aspirací českých Němců, nýbrž spíše projevem rakouského a českého zemského vlastenectví. Nepochybně významnou roli přitom hrál pozvolna vyhasínající, avšak stále zřetelný vliv aristokracie v pražské Krasoumné jednotě. Bude předmětem dalšího studia přinést další zjištění o socioprofesionální skladbě členstva tohoto spolku a odkrýt některé další vazby mezi jednotlivými členy a jejich skupinami.

Tabulka 1: Teritoriální rozložení členstva Krasoumné jednoty v roce 1894

Země	Počet členů	% celku	„Češi“	% „Čechů“	„Němci“	% „Němců“	Ostatní
Čechy	3211	83,06	1168	36,37	2041	63,56	2 Francouzi
Morava	96	2,48	49	51,04	47	48,96	
Slezsko	1	0,02	0	0,00	1	100,00	
Rakousko-Uhersko (celkem)	181	4,68	19	10,50	161	88,95	1
Bosna-Hercegovina	2		1		1		
Bukovina	3		2		1		
Halič	19		10		9		
Chorvatsko	2		0		2		
Korutany	1		0		1		
Krajina	3		1		2		
Přímoří	2		0		2		
Dolní Rakousy	7		1		6		
Horní Rakousy	4		0		4		
Salcbursko	4		0		4		
Štýrsko	5		1		4		
Tyrolsko	11		0		10		1 Italka
Uhry	22		1		21		
Vídeň	96		2		94		
Ostatní země (celkem)	330	8,53	62	18,79	221	66,97	47

Země	Počet členů	% celku	„Češi“	% „Čechů“	„Němci“	% „Němců“	Ostatní
Belgie	22		0		0		22 Francouzi
Bulharsko	31		16		15		
Dánsko	1		0		1		
Francie	18		1		0		17 Francouzů
? Francie	1		0		0		1 Francouz
? Francie ? Švýcarsko	1		0		0		1 Francouz
Itálie	5		0		1		4 Francouzi
? Itálie ? Švýcarsko	1		0		1		
Německo	88		7		81		
Rumunsko	76		0		76		
Rusko	12		9		3		
Srbsko	14		13		1		
Švýcarsko	3		1		2		
Turecko	19		0		19		
USA	33		15		16		2 nezjištěno
Velká Británie	5		0		5		
neurčeno	38	0,98	6	15,79	20	52,63	11 „nadmárodních“; 1 Francouzka

Tabulka 2: Teritoriální rozložení členstva Krasoumné jednoty roku 1894. Čechy

Soudní okres	celkem	„Češi“	„Němci“	Ostatní
Aš	2	0	2	
Bečov	4	0	4	
Bechyně	6	6	0	
Bělá pod Bezdězem	8	2	6	
Benátky nad Jizerou	3	1	2	
Benešov	2	0	2	
Benešov nad Ploučnicí	3	0	3	
Beroun	12	10	2	
Bezručice	0	0	0	
Bílina	11	1	10	
Blatná	3	1	2	
Blovice	1	1	0	

Soudní okres	celkem	„Češi“	„Němci“	Ostatní
Bochov	2	1	1	
Brandýs nad Labem	18	11	7	
Broumov	14	0	14	
Březnice	5	1	4	
Cvikov	2	0	2	
Čáslav	19	15	4	
Česká Kamenice	14	0	14	
Česká Lípa	32	0	32	
Česká Skalice	1	0	1	
České Budějovice	58	20	38	
Český Brod	29	18	11	

SEHR GEEHRTE MITGLIEDER! ČLENOVÉ KRASOUMNÉ JEDNOTY PRO ČECHY V ROCE 1894

Soudní okres	celkem	„Češi“	„Němci“	Ostatní
Český Dub	4	1	3	
Český Krumlov	11	1	10	
Děčín	12	1	11	
Dobřany	1	0	1	
Dobříš	2	0	2	
Dolní Kralovice	3	3	0	
Domažlice	3	3	0	
Doupov	3	0	3	
Dubá	1	0	1	
Duchcov	16	4	12	
Dvůr Králové	3	1	2	
Falknov (dnes Sokolov)	11	0	11	
Frýdlant	3	0	3	
Habry	0	0	0	
Hajda (dnes Nový Bor)	30	0	30	
Haňšpach (dnes Lipová)	8	0	8	
Hartmanice	2	0	2	
Hlinsko	0	0	0	
Hluboká nad Vltavou	16	8	8	
Holice	4	4	0	
Hora sv. Kateřiny	1	0	1	
Hora sv. Šebestiána	0	0	0	
Horaždovice	0	0	0	
Horní Blatná	0	0	0	
Horní Litvínov	6	0	6	
Horní Planá	0	0	0	
Horšovský Týn	1	0	1	
Hořice	2	2	0	

Soudní okres	celkem	„Češi“	„Němci“	Ostatní
Hořovice	12	10	2	
Hostinné	6	0	6	
Hostouň	2	0	2	
Hradec Králové	35	32	3	
Humpolec	5	5	0	
Chabařovice	4	0	4	
Cheb	43	0	43	
Chlumec nad Cidlinou	16	7	9	
Chomutov	3	0	3	
Chotěboř	9	5	4	
Chrastava	24	0	24	
Chrudim	43	34	9	
Chvalšiny	0	0	0	
Jablonec nad Nisou	27	0	27	
Jáchymov	4	0	4	
Jaroměř	8	6	2	
Jesenice	1	0	1	
Jičín	20	16	4	
Jilemnice	9	8	1	
Jílové u Prahy	2	1	1	
Jindřichův Hradec	14	3	11	
Jirkov	3	0	3	
Kadaň	10	0	10	
Kamenice nad Lipou	1	0	1	
Kaplice	2	0	2	
Karlín	41	14	27	
Karlovy Vary	45	0	45	
Kašperské Hory	1	0	1	
Kdyně	0	0	0	
Kladno	13	12	1	
Klatovy	16	12	4	
Kolín	11	9	2	

Soudní okres	celkem	„Češi“	„Němci“	Ostatní
Kostelec nad Černými lesy	11	0	11	
Kostelec nad Orlicí	4	4	0	
Kouřim	8	5	3	
Králíky	11	1	10	
Kralovice	5	3	2	
Královské Vinohrady	46	24	22	
Kralupy nad Vltavou	0	0	0	
Kraslice	28	0	28	
Křivoklát	7	3	4	
Kutná Hora	13	6	7	
Lanškroun	2	0	2	
Lázně Kynžvart	7	1	6	
Ledeč nad Sázavou	1	0	1	
Libáň	6	6	0	
Liberec	54	0	53	1 Francouz
Libochovice	10	6	4	
Lišov	7	6	1	
Litoměřice	14	2	12	
Litomyšl	5	5	0	
Loket	6	0	6	
Lomnice nad Lužnicí	0	0	0	
Lomnice nad Popelkou	0	0	0	
Louny	43	41	2	
Lovosice	6	2	4	
Manětín	6	3	3	
Mariánské Lázně	14	0	14	
Maršov	16	0	16	
Mělník	18	16	2	

Soudní okres	celkem	„Češi“	„Němci“	Ostatní
Městec Králové	9	7	2	
Město Touškov	2	0	2	
Mimoň	8	0	8	
Milevsko	0	0	0	
Mirovice	6	3	3	
Mladá Boleslav	21	16	5	
Mladá Vožice	2	1	1	
Mnichovo Hradiště	10	8	2	
Most	17	0	17	
Náchod	6	0	6	
Nasavrky	2	0	2	
Nechanice	2	2	0	
Nejdek	1	0	1	
Německé Jablonné (dnes Jablonné v Podještědí)	0	0	0	
Německý Brod (dnes Havlíčkův Brod)	6	6	0	
Nepomuk	0	0	0	
Netolice	3	1	2	
Neveklov	8	7	1	
Nová Bystřice	0	0	0	
Nová Paka	2	2	0	
Nové Hrady	6	4	2	
Nové Město nad Metují	1	0	1	
Nové Město pod Smrkem	0	0	0	
Nové Strašecí	1	0	1	
Nový Bydžov	14	14	0	

SEHR GEEHRTE MITGLIEDER! ČLENOVÉ KRASOUMNÉ JEDNOTY PRO ČECHY V ROCE 1894

Soudní okres	celkem	„Češi“	„Němci“	Ostatní
Nusle	5	3	2	
Nymburk	16	16	0	
Nýrsko	4	0	4	
Opočno	3	1	2	
Osek	10	1	9	
Pacov	5	3	2	
Pardubice	8	7	1	
Pelhřimov	10	5	5	
Písek	10	7	3	
Planá u Mariánských Lázní	1	0	1	
Plánice	1	1	0	
Plzeň	75	23	52	
Počátky	1	1	0	
Podbořany	6	0	6	
Poděbrady	18	14	4	
Police nad Metují	2	2	0	
Polička	1	1	0	
Polná	1	1	0	
Postoloprty	2	2	0	
Praha	950	321	628	1 Francouz
Prachatice	3	0	3	
Přelouč	23	21	2	
Přeštice	9	8	1	
Příbram	15	12	3	
Příbyslav	1	0	1	
Přimda	1	0	1	
Přísečnice	0	0	0	
Rakovník	12	10	2	
Rokycany	18	11	7	
Rokytnice nad Jizerou	3	3	0	
Ronšperk (dnes Poběžovice)	0	0	0	

Soudní okres	celkem	„Češi“	„Němci“	Ostatní
Roudnice nad Labem	14	7	7	
Rumburk	26	0	26	
Rychnov nad Kněžnou	2	1	1	
Říčany	14	6	8	
Sedlčany	1	0	1	
Sedlec (dnes Sedlec-Prčice)	1	0	1	
Semily	6	4	2	
Skuteč	1	0	1	
Slaný	10	6	4	
Smíchov	94	38	56	
Soběslav	2	1	1	
Sobotka	4	3	1	
Stod	3	0	3	
Strakonice	18	8	10	
Stříbro	4	1	3	
Sušice	4	2	2	
Šluknov	5	0	5	
Štětí	0	0	0	
Štoky	0	0	0	
Tábor	9	6	3	
Tachov	7	0	7	
Tanvald	10	0	10	
Teplá	1	0	1	
Teplice	64	0	64	
Teplice nad Metují	2	0	2	
Trhové Sviny	1	1	0	
Trutnov	30	1	29	
Třeboň	9	8	1	
Turnov	15	12	3	
Týn nad Vltavou	2	2	0	
Uhlířské Janovice	4	3	1	

Soudní okres	celkem	„Češi“	„Němci“	Ostatní
Unhošť	2	2	0	
Úpice	1	1	0	
Ústí nad Labem	99	2	97	
Ústí nad Orlicí	19	14	5	
Úštěk	0	0	0	
Varnsdorf	20	0	20	
Vejpřty	1	0	1	
Velvary	15	14	1	
Veselí nad Lužnicí	0	0	0	
Vildštejn (dnes Skalná)	6	0	6	
Vimperk	6	0	6	
Vlašim	0	0	0	
Vodňany	5	5	0	
Volary	1	0	1	

Soudní okres	celkem	„Češi“	„Němci“	Ostatní
Volyně	3	3	0	
Votice	4	3	1	
Vrchlabí	17	0	17	
Vršovice	1	1	0	
Vysoké Mýto	7	4	3	
Vysoké nad Jizerou	0	0	0	
Vyšší Brod	7	0	7	
Zbiroh	14	8	6	
Zbraslav	2	0	2	
Žacléř	0	0	0	
Žamberk	6	3	3	
Žatec	27	1	26	
Železný Brod	1	0	1	
Žižkov	4	2	2	
Žlutice	2	1	1	
neurčeno	66	30	36	

SEHR GEEHRTE MITGLIEDER!
THE MEMBERS OF ART CLUB FOR BOHEMIA
(KRASOUMNÁ JEDNOTA PRO ČECHY) IN 1894 (TOMÁŠ SEKYRKA)
 – SUMMARY

The study analyzes the membership of Art Association for Bohemia (Krasoumná jednota pro Čechy – Kunstverein für Böhmen) in 1894, the year when the last printed list of members was issued. The list allows tracing territorial distribution of members and their mother tongue, or the language used for communication. Clear majority of 3866 members of the Art Club were living in Bohemia (83,06 %), a small number of members in Moravia (2,48 %) and in Silesia (0,02 %). Remaining members worked in other lands of Austrian-Hungarian Empire, in Germany, Romania, USA, Bulgaria, Belgium, Turkey, France, Serbia, Russia and other countries. The number of Czechs (1304) exceeded the half of the number of Germans (2491). In the territory of Bohemia, Czech-to-German member ratio was about 1 to 2, which is opposite to the nationality ratio in population according to the 1890 census. The reason for this is definitely the better economic situation of German speaking inhabitants of Bohemia, greater number of German speaking persons in the higher classes. German speaking members in Bohemia were living primarily in large parts of the West, North and East Bohe-

mia, Czech speaking members predominated in midland and they only exceptionally predominated as distinctly as Germans in border regions.

The analysis shows that even if the influence of Czech speaking population rapidly grew at the end of the 19th century, the nature and structure of the Art Club still remained prevalently German.

- 1 Dějiny Krasoumné jednoty zatím nebyly podrobně vypsány, odborné bádání však přineslo již řadu cenných zjištění. Z nejdůležitější literatury uvedme: Vladimír Zvonotný, *Sto let Krasoumné jednoty*, Praha 1935. – Zdeněk Hojda, Kdo nakupoval na výstavách Krasoumné jednoty? in: *Město v české kultuře 19. století*, Praha 1983, s. 133–153. – Idem, Die Prager Kunstaussstellungen 1886–1914. Ihr Publikum und ihr Verkaufserfolg, in: *Bildungsgeschichte, Bevölkerungsgeschichte, Gesellschaftsgeschichte in der Böhmischem Ländern und in Europa*, München 1988. – Vít Vlnas (ed.), *Obrazárna v Čechách 1796–1918*, kat. výst., Praha 1996. – Idem – Tomáš Sekyrka, Sochařství na výstavách Společnosti vlasteneckých přátel umění 1821–1875, *Bulletin Národní galerie v Praze* 12–13, 2002–2003, s. 137–145. – Zdeněk Hojda – Roman Prahel, *Kunstverein nebo loder Künstlerverein?*, Praha 2004.
- 2 Počátky SVU Mánes osvětlují: Eduard Bass, Začátky S.V.U. Mánes, *Volné směry* 28, 1930–1931, s. 92. – Roman Prahel, *Paleta – Špachtle. Idea a praxe časopisu české výtvarné moderny 1885–1899. Prameny české moderní kultury*, Praha 1988, s. 217–240.
- 3 K počátkům Umělecké besedy: František Skácelík (ed.), *Sedmdesát let Umělecké besedy 1863–1933*, Praha 1933.
- 4 Jitka Pušová, *Soupis výstav Jednoty umělců výtvarných 1899–1952*, strojepis, Praha 1986.
- 5 Klára Hofbauerová-Heyrovská, *Mezi vědci a umělci*, Praha 1947, s. 195–196.
- 6 Na příklad Adolfa Kosárka poukázali Vít Vlnas – Tomáš Sekyrka, Adolf Kosárek a pražské výstavy jeho doby, *Umění* XL, 1992, s. 456–461. Situaci soukromých nákupů osvětlil podrobně Hojda, Kdo nakupoval (pozn. 1).
- 7 Seznamy soukromých nákupů na výstavách Krasoumné jednoty, Archiv Národní galerie v Praze, fond Společnost vlasteneckých přátel umění, přír. č. AA 1419.
- 8 Ibidem, přír. č. AA 1259.
- 9 Ibidem, inv. č. AA 1260. Starší seznamy členů Krasoumné jednoty pocházejí z let 1842, 1843, 1846, 1850, 1851, 1852, 1853, 1855, 1856, 1858, 1859, 1860, 1861, 1862, 1863, 1864, 1865, 1868, 1870, 1871, 1872, 1873, 1874, 1876, 1879, 1882, 1886, 1890.
- 10 Viz Hojda, Die Prager (pozn. 1), diagram na s. 258.
- 11 Robert Janás, *Mährischer Kunstverein v letech 1882–1918. Dějiny a výstavní činnost spolku* (disertační práce FF MU), Brno 2001.
- 12 Janás (pozn. 11), s. 261.
- 13 Jména funkcionářů moravského kunstvereinu podává Janás (pozn. 11), s. 258–260.
- 14 York Langenstein, *Der Münchner Kunstverein im 19. Jahrhundert. Ein Beitrag zur Entwicklung des Kunstmarkts und des Ausstellungswesens*, München 1983.
- 15 Langenstein (pozn. 14), s. 318.
- 16 Brunhilde Köhler, *Geschichte des Sächsischen Kunstvereines 1828–1946*, s. I. 1994.
- 17 Köhler (pozn. 16), s. 37. Podle autorky: „Verglichen mit München und Düsseldorf, wo die Kunstvereine weit mehr 5000 Mitglieder zählen, gehörte der Sächsischen Kunstverein zu den mittelgroßen Vereinen.“
- 18 Peter Gerlach, *Kölnischer Kunstverein. Einhundertfünfzig Jahre Kunstvermittlung*, Bd. 4, *Statistik. Kunstvereins-Menue: Zahlen, Listen und Dokumente zu Personen, Ausstellungen, Künstlern, Jahrgaben*, Köln 1989.
- 19 Podrobný souhrn viz Tabulka 1 – Teritoriální rozložení členstva Krasoumné jednoty v roce 1894.
- 20 Působíště každého člena je zařazováno podle územního členění konce 19. století, nikoliv podle hranic dnešních států, takže se ve výčtu neobjevuje např. Slovensko, Polsko, a zcela jinak tehdy vypadaly samozřejmě hranice na Balkáně.
- 21 *Ottův slovník naučný*, 6. díl, Praha 1893, s. 122.
- 22 Vycházel jsem z údajů shromážděných Robertem Janásem, viz Janás (pozn. 11), s. 258–260.
- 23 Celkový přehled podává Tabulka 2 – Teritoriální rozložení členstva Krasoumné jednoty. Čechy.
- 24 Jeden člen Krasoumné jednoty s bydlištěm v Praze používal francouzský jazyk.

